

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“РОБОТА ПСИХОЛОГА З БАТЬКАМИ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено професором кафедри соціальної психології та педагогіки
Т. В. Кузнецовою

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології та педагогіки
(протокол № 7 від 25.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Кузнецова Т. В. Навчальна програма дисципліни “Робота психолога з батьками” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Робота психолога з батьками”, плани семінарських занять, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Робота психолога з батьками” нині є надзвичайно актуальною і входить до курсу підготовки психологів.

Системна криза українського суспільства призвела до кризи сім’ї та батьківства. Значна частина факторів, що викликають кризу, мають психологічний характер: проблеми засвоєння батьківських ролей, родинного спілкування, виховання дітей тощо.

Мета дисципліни — ознайомити студентів з психологічними особливостями сучасної сім’ї, батьківства, чинниками їх розвитку, роллю батьківства в соціалізації індивіда, особливостями виховання дітей.

Завдання — озброїти психологів-практиків знаннями про психологію сім’ї та батьківства, про шляхи надання батькам психологічної допомоги, а також сформувати навички і вміння практичної роботи у службах сім’ї та закладах освіти.

Програма навчальної дисципліни “Робота психолога з батьками” складається з двох основних розділів. У першому розділі розглядаються теоретичні проблеми сім’ї та батьківства, у другому — подаються основні напрями діяльності практичного психолога з надання психологічної допомоги з проблем сім’ї, батьківства та виховання дітей.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “РОБОТА ПСИХОЛОГА З БАТЬКАМИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
	Змістовий модуль I. Теоретичні основи роботи психолога з батьками
1	Соціально-психологічні проблеми батьківства
2	Сім’я: типи, структура, динаміка, основні функції
3	Психологічні проблеми родини
4	Особливості родинного виховання
	Змістовий модуль II. Зміст та основні напрями роботи психолога з батьками
5	Принципи та напрями консультування з сімейних проблем

1	2
6	Психодіагностика сімейних стосунків
7	Практика застосування психологічних консультацій з проблем сім'ї, батьківства, виховання дітей у повних і неповних родин
8	Психологічна корекція та психотерапія сімейних стосунків
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
“РОБОТА ПСИХОЛОГА З БАТЬКАМИ”

Змістовий модуль I. Теоретичні основи роботи психолога з батьками

Тема 1. Соціально-психологічні проблеми батьківства

Предмет і методи, призначення і структура навчальної дисципліни. Місце навчальної дисципліни в системі навчальних психологічних дисциплін.

Перехід дорослої людини до батьківства. Стадії батьківства. Стили батьківської поведінки у вихованні та їх характеристика. Психологічні аспекти батьківської любові. Педагогічні здібності, знання, навички, вміння, структура та умови формування. Авторитет батьків: поняття, складові, умови підвищення. Види авторитету батьків (формальний, функціональний, особистий). Види помилкового авторитету (пригноблення, чванство, підкуп). Педагогічна творчість батьків. Специфіка особливостей вищої нервової діяльності та типу темпераменту у виховній діяльності батьків. Період припинення виховної діяльності батьків.

Література [1–10]

Тема 2. Сім'я: типи, структура, динаміка, основні функції

Сім'я як мала соціальна група. Соціально-психологічна сутність сім'ї. Специфіка сім'ї як соціально-психологічного феномена. Психологічний аналіз функцій сім'ї: репродуктивна, виховна, побутова, соціально-економічна, емоційна, сексуально-еротична, духовного

(культурного) спілкування, первинного соціального контролю. Типологія сімей: за представництвом поколінь, за кількістю членів, за кількістю дітей, за рівнем фізичного, психічного та духовного здоров'я, конфліктності тощо. Структура сім'ї як система родинних стосунків, а також психологічного клімату, внутрішньосімейних установок, відносин влади та авторитету.

Динаміка та етапи життєдіяльності сім'ї: зустріч подружжя, прийняття та розвиток нових ролей, народження дитини, перехід до нового типу стосунків, включення дітей до соціальних інституцій, переймання проблемами дітей, підготовка до виходу дітей з родини, сприйняття факту виходу на пенсію та старості.

Специфіка сімейного колективу: характер сімейних стосунків, психологічний клімат, рольова структура. Структура сімейних ролей. Структура сімейних підсистем. Сімейні субсистеми (чоловік-дружина, батько-мати, дитина-дитина, дитина-мати, дитина-батько, діти-бабуся та дідусь, діти-свійські тварини) та їх проблеми. Цикли та фази сімейного життя.

Література [1 – 15]

Тема 3. Психологічні проблеми родини

Співвідношення понять “шлюб” і “сім'я”. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї. Роль подружньої сумісності в підтримці стабільності шлюбу. Проблеми подружніх стосунків: розподіл ролей, труднощі у спілкуванні, конфлікти тощо. Умови готовності майбутнього подружжя до шлюбу. Шлюбно-сімейна мотивація. Гендерні відмінності в сімейних цінностях. Взаємна адаптація подружжя до спільного життя. Умови успішного сімейного спілкування.

Проблеми стосунків між батьками і дітьми. Стили сімейного виховання: авторитарний, демократичний, ліберальний, змішаний. Типи неадекватного батьківського ставлення до дітей: потураюча гіперпротекція, домінуюча гіперпротекція, підвищена моральна відповідальність, емоційне відчуження, жорстоке ставлення, гіпопротекція. Репродуктивний характер батьківських установок і стилів виховання. Рольові та міжпоколінні конфлікти.

Труднощі та загрози життєдіяльності родини: смерть або зміна соціального статусу одного з членів родини, зрада, фізичне і психічне навантаження у побуті та на виробництві, тривалі конфлікти, різка

зміна життєвого стереотипу (народження дитини або припинення виховної функції).

Ознаки щасливих та нещасливих, психологічно здорових та психологічно хворих сімей. Типи конфліктних сімей: “спокійна родина” (з прихованим конфліктом), “родина-санаторій” (одному з членів приділяється надмірна увага за рахунок інших), “родина-фортеця” (протиставлення зовнішньому світу), “родина-третій зайвий” (відчуження батьків від дітей), родина з “кумиром” (культ одного члена родини).

Література [1–20]

Тема 4. Особливості родинного виховання

Родина як умова розвитку особистості. Батьки як менеджери відтворення людського життя в сім’ї. Психологічні механізми соціалізації дитини в родині (ідентифікація, наслідування, заохочення, підкріплення). Умови і засоби (ефективні, неефективні) заохочення дітей батьками. Вплив стилю виховання на становлення особистості дитини і батьків. Організація та види виховання (трудова, фізична, етична, естетична, інтелектуальна, сімейна, статеві, етнічна, економічна, правова, патріотична тощо) дитини в родині. Підготовка молоді до шлюбу і сімейного життя. Помилки у вихованні. Види жорстокості до дітей (фізичне насильство, сексуальне насильство, емоційне чи психічне насильство, байдужість до дитини).

Принципи функціонування особистісно зорієнтованих виховних технологій у родині. Формування загальнолюдських цінностей в єдності з національно-культурними. Формування особистісних цінностей як складових образу “Я” вихованця. Моральне виховання і самовиховання як два аспекти єдиного процесу. Роль емоцій у розв’язанні соціально-моральних завдань. Вчинок як одиниця моральної поведінки. Проблеми виховання дітей різних вікових груп.

Література [1–34]

Змістовий модуль II. Зміст та основні напрями роботи психолога з батьками

Тема 5. Принципи та напрями консультування з сімейних проблем

Принципи психологічного консультування: добровільності, конфіденційності, причинності, доброзичливого, емпатійного ставлення до клієнта, неманіпулятивності, безоцінного сприйняття, відмови від

поради, уникнення дружніх стосунків з клієнтом, правоти клієнта, професіоналізму. “Консультативний альянс”. “Проблемна діагностика”. Орієнтація клієнта на самого себе. Види психологічного консультування родини: подружнє, спільне дітей і батьків, батьків з приводу проблем дітей, родини, один з членів якої серйозно хворий (соматично або психічно), тих, хто бере шлюб, тих, хто розлучається, тощо. Фактори підвищення ефективності сімейного консультування.

Психодинамічний напрям у сімейному консультуванні, його функції та особливості. Системний і стратегічний напрями. Етапи консультації у системному напрямі: діагностичний (сімейний діагноз); ліквідація сімейного конфлікту; реконструктивний; підтримуючий. Еклектичний напрям. Консультація з проблем стосунків між батьками та дітьми. Консультація з проблем подружніх стосунків. Консультація колишнього подружжя після розлучення.

Література [7; 16–42]

Тема 6. Психодіагностика сімейних стосунків

Загальна схема сімейної психодіагностики. Науково-дослідні, діагностичні та корекційно-діагностичні методи і методики сімейної психодіагностики.

Методи визначення рівня готовності до створення власної родини і подружнього життя. Індивідуальний і системний підходи до вивчення родини. Методи визначення подружніх стосунків і готовності до виконання батьківських ролей на основі структурно-функціонального підходу: психофізіологічні та характерологічні властивості членів родини, характеристика ціннісно-мотиваційної сфери подружжя, співвідношення психологічних сімейних ролей (методика РОПД А. Волкової і Г. Трапезникової, методика визначення функціонально-рольової погодженості С. Ковальової, методика “Соціально-рольова адекватність” В. Торохтія та ін.). Діагностика подружніх стосунків на основі адаптивного підходу (тест-опитувальник “Задоволеність шлюбом”, шкали суб’єктивної задоволеності шлюбом та ін.).

Конфлікт з оточенням як зовнішній прояв проблем дитини. Психодіагностика дитини за схемою О. Бодальова і В. Століна: виявлення зони та змісту конфлікту, виявлення особливостей поведінки дитини в конфлікті на основі спостереження, застосування тесту Томаса, проєктивних методик та ін. Виявлення особливостей порушення процесу виховання за допомогою опитувальника АСВ. Система ме-

тодик визначення психологічного здоров'я сім'ї. Методи визначення особливостей психологічного мікроклімату в родині. Психодіагностика стилів сімейного виховання.

Література [7; 24–42; 44–65]

Тема 7. Практика застосування психологічних консультацій з проблем сім'ї, батьківства, виховання дітей у повних і неповних родинах

Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками. Типові проблеми, що потребують психологічного консультування. Психологічні аспекти освоєння батьківської ролі. Напрями та етапи психологічного консультування в роботі з майбутніми батьками. Психологічна допомога у довершенні ролі батька і матері, гармонізації стосунків між подружжям, батьками і дітьми. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей в повних та неповних родинах.

Загальні навички психологічного впливу. Неспецифічні прийоми психолога-консультанта: домашні завдання, “техніка зміни позиції клієнта до його проблеми” (розповідь з погляду іншого члена родини), “техніка-парафрази”. Спеціальні прийоми і методи психологічного консультування: “техніка списків”, “техніка контактів”. Технологія консультативної взаємодії. Початок бесіди. Засоби психологічної підтримки. Визволення почуттів та емоцій. Настроювання на “хвилю” клієнта. Активне слухання. Виявлення прихованих думок та почуттів. Визначення теми обговорення. Тактика поступових зрушень. Схема процесу психологічного консультування та її фази: зміцнення довіри до консультанта, катарсис і вимовляння клієнтом проблеми, розрада, постановка діагнозу, спільне дослідження проблеми, усвідомлення клієнтом варіантів вирішення проблеми і прийняття одного з них, закріплення мотивації на виконання прийнятого рішення. Консультації просвітницько-рекомендаційного характеру.

Література [7; 16–42; 44–65]

Тема 8. Психологічна корекція та психотерапія сімейних стосунків

Основні завдання психокорекції батьківських ролей і сімейних стосунків. Механізми психологічної корекції: базисні та психотехнічні засоби (організація спілкування, моделювання досвіду життєвої реальної життєдіяльності, практики нових соціальних стосунків, удосконалення механізмів переживань, відчуття тощо).

Методики корекції батьківсько-дитячих та подружніх стосунків: “сімейна фотографія”, “сімейна скульптура”, “сімейна хореографія”, “рольова карткова гра”, “сімейний ритуал” та створення аналогічних ситуацій, “порівняння цінностей”, “екокарта”, “солом’яна башта”, “сімейний простір”, “подружня конференція”, “сімейна рада”, “батьківський семінар”, “чесна боротьба” тощо.

Психотерапія сімейних стосунків за моделлю Дж. Доміана. Підходи (психодинамічний, еклектичний, системний) та стадії (збирання інформації, перетворення сімейної системи, закріплення позитивних змін) сімейної психотерапії. Фази сімейної психотерапії у випадку, коли ідентифікованим пацієнтом є дитина: попередня фаза, або фаза орієнтації, фаза центрації на дитині, фаза батьківсько-дитячих стосунків, фаза батьківської взаємодії, фаза дитячої взаємодії, завершальна фаза. Напрями корекційного процесу: робота дитячої ігрової групи, батьківський семінар, робота батьківської групи, спільні заняття батьків з дітьми в ігровій формі.

Література [7; 19–46; 51–72]

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Теоретичні основи роботи психолога з батьками

Тема 1. Соціально-психологічні проблеми батьківства

1. Предмет і методи навчальної дисципліни “Робота психолога з батьками”.
2. Призначення і структура навчальної дисципліни “Робота психолога з батьками”.
3. Місце навчальної дисципліни “Робота психолога з батьками” в системі навчальних психологічних дисциплін.
4. Перехід дорослої людини до батьківства.
5. Стадії батьківства.
6. Стилї батьківської поведінки у вихованні.
7. Психологічні аспекти батьківської любові.
8. Педагогічні здібності, знання, навички і вміння батьків.
9. Авторитет батьків: поняття, складові, умови підвищення.
10. Види авторитету батьків.
11. Види помилкового авторитету.

12. Педагогічна творчість батьків.
13. Період припинення виховної діяльності батьків.

Література [1–10]

Тема 2. Сім'я: типи, структура, динаміка, основні функції

1. Сім'я як мала соціальна група.
2. Основні функції сім'ї.
3. Соціально-психологічні особливості неповної сім'ї.
4. Типи та структура сім'ї: за представленістю поколінь, за кількістю членів сім'ї, за кількістю дітей, за рівнем психологічного здоров'я та конфліктності.
5. Особливості родинних взаємин.
6. Соціально-психологічна специфіка сімейного колективу: характер сімейних зв'язків, рольова структура.
7. Психологічний клімат сім'ї як загальна соціально-психологічна характеристика стану сім'ї.
8. Тенденції розвитку сучасної родини.

Література [1–15]

Тема 3. Психологічні проблеми родини

1. Співвідношення понять “шлюб” і “сім'я”.
2. Фактори стабільності шлюбу і сім'ї.
3. Проблеми подружніх стосунків: розподіл ролей, труднощі у спілкуванні, конфлікти.
4. Мотивація шлюбно-сімейних стосунків.
5. Компоненти готовності до шлюбу і сімейного життя.
6. Стилі сімейного виховання: авторитарний, демократичний, ліберальний, змішаний.
7. Типи неадекватного батьківського ставлення до дітей.
8. Психологічні проблеми вирішення сімейного конфлікту.
9. Труднощі та загрози життєдіяльності родини.
10. Типи конфліктних сімей.

Література [1–20]

Тема 4. Особливості родинного виховання

1. Родина як умова розвитку особистості.
2. Батьки як менеджери відтворення людського життя в родині.

3. Вплив стилю виховання на становлення особистості дитини і батьків.
4. Організація та види виховання дитини в родині.
5. Принципи функціонування особистісно зорієнтованих виховних технологій у родині.
6. Формування загальнолюдських цінностей в єдності з національно-культурними.
7. Формування особистісних цінностей як складових образу “Я” вихованця.
8. Моральне виховання і самовиховання.
9. Вчинок як одиниця моральної поведінки.
10. Проблеми виховання дітей різних вікових груп.
11. Психологічні механізми впливу батьків на дітей.
12. Причини неадекватного ставлення батьків до дітей.
13. Причини жорсткого поводження з дитиною в родині.

Література [1–34]

Змістовий модуль II. Зміст та основні напрями роботи психолога з батьками

Тема 5. Принципи та напрями консультування з сімейних проблем

1. Принцип добровільності та конфіденційності.
2. Принцип причинності, безоцінного сприйняття та орієнтації клієнта на самого себе.
3. Поняття про “консультативний альянс” та “проблемну діагностику”.
4. Поняття про неманіпулятивний підхід.
5. Фактори ефективного сімейного консультування.
6. Психодинамічний напрям у сімейному консультуванні.
7. Етапи консультування у системному напрямі.
8. Консультування з проблем стосунків між батьками, батьком (матір’ю) та дітьми у неповних сім’ях.
9. Консультування у колишнього подружжя після розлучення.

Література [7; 16–42]

Тема 6. Психодіагностика сімейних стосунків

1. Загальна схема сімейної психодіагностики.
2. Підходи до психологічної діагностики родини.
3. Методи та методики сімейної психодіагностики.
4. Методи визначення особливостей психологічного клімату сім'ї.
5. Психодіагностика стилів сімейного виховання.
6. Діагностика рівня психологічного здоров'я сім'ї.
7. Методи визначення рівня готовності до створення власної родини і подружнього життя.
8. Методи визначення подружніх стосунків і готовності до виконання батьківських ролей.

Література [7; 24–42; 44–65]

Тема 7. Практика застосування психологічних консультацій з проблем сім'ї, батьківства, виховання дітей у повних і неповних родинах

1. Основні завдання та зміст роботи психолога з батьками.
2. Типові проблеми, що потребують психологічного консультування.
3. Психологічні аспекти освоєння батьківської ролі.
4. Напрями та етапи психологічного консультування в роботі з майбутніми батьками.
5. Психологічна допомога у довершенні ролі батька і матері.
6. Психологічний супровід виховання рідних і нерідних дітей.
7. Психологічний супровід виховання дітей у повних і неповних родинах.
8. Технологія консультативної взаємодії.

Література [7; 16–42; 44–65]

Тема 8. Психологічна корекція та психотерапія сімейних стосунків

1. Основні завдання психокорекції сімейних стосунків.
2. Напрями колекційного процесу.
3. Методики корекції батьківсько-дитячих стосунків: “сімейна фотографія”, “сімейна скульптура”, “сімейна хореографія”, “рольова карткова гра”, сімейний ритуал та створення аналогічних ситуацій, “порівняння цінностей”, “екокарта”, “солоняна башта”, “сімейний простір”, “чесна боротьба”.
4. Психотерапія сімейних стосунків.

Література [7; 19; 46; 51–72]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Мета контрольної роботи — сформувати у студентів навички самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу щодо роботи психолога з батьками. Тему контрольної роботи студенти вибирають самостійно.

Контрольна робота виконується в учнівському зошиті або на скріплених аркушах формату А4. На титульній сторінці слід зазначити назву теми, назву навчальної дисципліни (“Робота психолога з батьками”), прізвище, ім’я, по батькові, домашню адресу, номер групи. Контрольна робота повинна містити план, основний текст, висновки і список літератури (не менше п’яти джерел). На останній сторінці слід поставити дату завершення виконання роботи та власний підпис.

Роботу необхідно здати до наукової частини в зазначені терміни.

Обсяг та оформлення контрольної роботи мають відповідати вимогам “Методичних рекомендацій до підготовки та оформлення контрольних завдань і випускних робіт”.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Феномен батьківства.
2. Проблеми виховання дітей різних вікових груп.
3. Види виховання.
4. Фактори, що впливають на виховання.
5. Критерії та показники вихованості.
6. Поняття про особистісно зорієнтоване виховання.
7. Формування моральної самосвідомості у дошкільному віці.
8. Моральний розвиток особистості в молодшому шкільному віці.
9. Психологічні особливості виховання підлітків.
10. Організація педагогічного обґрунтування виховання дитини в родині.
11. Педагогічні здібності та їх структура.
12. Педагогічні уміння, навички та умови їх формування.
13. Психологічні проблеми сучасної сім’ї.
14. Психологія взаємодії поколінь у “великій” сім’ї.
15. Соціально-психологічна характеристика сімейного колективу.
16. Застосування проєктивного методу у сімейній консультації.
17. Технологія консультативної взаємодії у службі сім’ї.
18. Проблеми та методи психокорекції сімейних стосунків.
19. Психологічні методи корекції батьківсько-дитячих стосунків.
20. Методики корекції батьківсько-дитячих стосунків.

21. Психологічні методики корекції подружніх стосунків.
22. Психологічні особливості готовності особистості до сімейного життя.
23. Методи психодіагностики сімейних відносин.
24. Діагностика психологічних особливостей подружніх стосунків.
25. Діагностика особливостей психологічного клімату сім'ї.
26. Методи вивчення стилів сімейного виховання.
27. Психологічне консультування подружжя перед розлученням.
28. Проведення психологічного консультування колишнього подружжя після розлучення.
29. Психокорекція сімейних стосунків у неповних родин.
30. Репродуктивний характер батьківських установок та стилів виховання.
31. Основні завдання психокорекції сімейних стосунків.
32. Теоретичні проблеми психологічного консультування з проблем батьківства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Батьківство як соціально-психологічний феномен.
2. Сім'я як соціально-психологічний феномен та її особливості.
3. Сім'я як мала соціальна група.
4. Функції сім'ї.
5. Соціально-психологічні особливості неповної сім'ї.
6. Типи сім'ї.
7. Етапи життєдіяльності сім'ї.
8. Структура сім'ї як система родинних стосунків, психологічного клімату, внутрішньосімейних установок і відносин влади та авторитету.
9. Соціально-психологічна специфіка сімейного колективу: характер сімейних зв'язків, рольова структура.
10. Психологічні проблеми сім'ї.
11. Психологічний клімат сім'ї як загальна соціально-психологічна характеристика стану сім'ї.
12. Соціально-психологічні проблеми неповної сім'ї.
13. Особливості рольового розподілу у неповній сім'ї. Суспільний стан неповної сім'ї.
14. Стилі сімейного виховання: авторитарний, демократичний, ліберальний, змішаний.
15. Характеристика неадекватного батьківського ставлення до дитини: потураюча гіперпротекція, домінуюча гіперпротекція, підви-

щена моральна відповідальність, емоційне відчуження, жорстке ставлення, гіпопротекція.

16. Вплив стилю виховання на становлення особистості дитини.
17. Репродуктивний характер батьківських установок і стилів виховання.
18. Основні напрями психологічного консультування з проблем виховання дітей у неповній родині.
19. Психодинамічний напрям та його застосування у консультуванні з проблем виховання дітей у неповних сім'ях.
20. Системний напрям у сімейному консультуванні.
21. Стратегічний напрям у сімейному консультуванні.
22. Етапи консультування у системному напрямі: діагностичний (сімейний діагноз), ліквідація сімейного конфлікту, реконструктивний, підтримуючий.
23. Консультування з проблем стосунків між батьками і дітьми.
24. Консультування колишнього подружжя після розлучення.
25. Основні принципи психологічного консультування з проблем виховання дітей у неповних сім'ях.
26. Поняття про орієнтацію клієнта на самого себе.
27. Фактори ефективності сімейного консультування.
28. Психодіагностика особливостей сімейних стосунків у неповній сім'ї.
29. Загальна схема сімейної психодіагностики.
30. Методи сімейної діагностики.
31. Методики сімейної психодіагностики.
32. Методи визначення психологічного мікроклімату сім'ї.
33. Психодіагностика стилів сімейного виховання.
34. Діагностика рівня психологічного здоров'я сім'ї.
35. Процес індивідуального психологічного консультування у службі сім'ї.
36. Основні завдання психологічного консультування у службі сім'ї.
37. Типові проблеми неповної сім'ї, що потребують психологічного консультування.
38. Технологія консультативної взаємодії.
39. Початок бесіди у сімейній консультації.
40. Засоби психологічної підтримки під час консультування.
41. Визволення почуттів та емоцій у процесі психологічного консультування.
42. Налаштування на "хвилю" клієнта.
43. Активне слухання.

44. Виявлення прихованих думок та почуттів клієнта.
45. Визначення теми обговорення під час психологічної консультації.
46. Тактика поступових зрушень під час психокорекції сімейних стосунків.
47. Основні завдання психокорекції сімейних стосунків.
48. Методики корекції батьківсько-дитячих стосунків.
49. Методика “сімейна фотографія”.
50. Методика “сімейна скульптура”.
51. Методика “сімейна хореографія”.
52. Методика “рольова карткова гра”.
53. Методика “сімейний ритуал”.
54. Методика створення аналогічних ситуацій.
55. Методика “порівняння цінностей”.
56. Методика “екокарта”.
57. Методика “солом’яна башта”.
58. Методика “сімейний простір”.
59. Методика “чесна боротьба”.
60. Проблеми взаємовідносин між поколіннями у сім’ї.
61. Труднощі, що загрожують життєдіяльності сім’ї.
62. Поняття про функціональну та дисфункціональну сім’ю.
63. Аналіз, попередження та розв’язання сімейних конфліктів.
64. Типи конфліктних сімей.
65. Фактори ефективного сімейного консультування.
66. Типові помилки сімейного виховання.
67. Методики корекції подружніх стосунків.
68. Психологічні особливості готовності особистості до сімейного життя.
69. Стадії батьківства.
70. Авторитет батьків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова Г. С.* Практическая психология. — М., 1997.
2. *Алешина Ю. Е.* Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. — М., 1993.
3. *Алешина Ю. Е.* Социально-психологические методы исследования супружеских отношений: спецпрактикум по социальной психологии. — М., 1987.
4. *Батьків не обирають...* (проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні). — К., 1977.

5. *Бех І. Д.* Особистісно зорієнтоване виховання. — К., 1998.
6. *Бойко А. М.* Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. — К., 1996.
7. *Бондарчук О. І.* Психологія сім'ї. — К., 2001.
8. *Голод С. И.* Стабильность семьи: социологический и демографический аспекты. — Л., 1984.
9. *Введение в психотерапию* / Под ред. С. Блоха. — К., 1997.
10. *Гребенников И. В.* Основы семейной жизни. — М., 1988.
11. *Дмитриева Т. В.* Гештальт-подход в работе с парами и семьями. — Вестн. психосоц. и коррекц.-реабилитац. работы. — 1999. — № 1. — С. 27 — 37.
12. *Зязюн І. А., Сагач Г. М.* Краса педагогічної дії. — К., 1997.
13. *Костюк Г. С.* Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. — К., 1989.
14. *Кузьмина Н. Ф.* Формирование педагогических способностей. — Л., 1961.
15. *Кузнецова Т. В.* Психологія культури. — К., 2006.
16. *Леви Д. А.* Семейная психотерапия: История, теория, практика. — СПб., 1993.
17. *Левицкий В. М.* Психология семейных отношений. — К., 1991.
18. *Мальшев А. А.* Педагогическая и возрастная психология. — Ужгород, 1998.
19. *Мишина Т. М.* Семейная психотерапия и динамика образа семьи: Психогигиена и психопрофилактика / Под ред. В. К. Мегер и Р. А. Зачевицкого. — Л., 1987.
20. *Орлов Ю. М.* Восхождение к индивидуальности. — М., 1991.
21. *Осипова А. А.* Общая психокоррекция. — М., 2000.
22. *От Я до Мы: Азбука семейной жизни* / Сост. С. В. Ковалев. — М., 1990.
23. *Пезешкиан Х.* Позитивная семейная психотерапия: Семья как терапевт. — М., 1993.
24. *Популярная психология для родителей* / Под ред. А. А. Бодалева. — М., 1988.
25. *Психология человека от рождения до смерти* / Под ред. А. А. Реана. — М., 2002.
26. *Папп П.* Семейная психотерапия и ее парадоксы. — М., 1998.
27. *Семья глазами психолога: Сб. методик* / Сост. С. Ф. Спичак. — М., 1995.
28. *Семья: социально-психологические и этические проблемы: Справочник.* — К., 1989.

29. *Семья и формирование личности.* — М., 1981.
30. *Смехов В. А.* Опыт психологической диагностики и коррекции конфликтного общения в семье. — *Вопр. психологии.* — 1985. — № 4.
31. *Туринина О. Л.* Практикум з психології. — К., 2007.
32. *Эйдемиллер А. Г.* Методы семейной диагностики и психотерапии. — М., 1996.
33. *Эйдемиллер Э. Г., Юстицкий В. В.* Семейная психотерапия. — Л., 1990.
34. *Эйдемиллер Э. Г., Юстицкий В. В.* Психология и психотерапия семьи. — СПб., 1999.

Додаткова

35. *Андрущенко Т. Ю.* Графические приемы фиксации субъективных трудностей общения в предподростковом возрасте. — *Вестн. МГУ.* (Серия 14). — 1991, — № 1.
36. *Афанасьева Т. М.* Семья. — М., 1986.
37. *Байярд Р., Байярд Дж.* Ваш беспокойный подросток. — М.: Просвещение, 1991.
38. *Баркан А. И.* Его величество ребенок какой он есть: Тайны и загадки. — М., 1996.
39. *Бендлер Р., Грюндер Дж., Сатир В.* Семейная терапия. — СПб., 1993.
40. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. — М., 1983.
41. *Бернс Р.* Развитие Я-концепции и воспитание. — М., 1991.
42. *Бурменская Б. В., Карабанова О. А., Лидерс А. Г.* Возрастно-психологическое консультирование: проблемы психологического развития детей. — М., 1990.
43. *Буянов М. И.* Психотерапия неврозов у детей и подростков. — М., 1976.
44. *Васьковская С. В., Горностай П. П.* Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. — К., 1996.
45. *Воспитание детей в неполной семье.* — М.: Прогресс, 1980.
46. *Горностай П. П., Васьковская С. В.* Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход. — К., 1995.
47. *Добрович А. Б.* Кто в семье психотерапевт. — М., 1985.
48. *Захаров А. И.* Как предупредить отклонения в поведении ребенка. — М., 1986.
49. *Захаров А. И.* Как предупредить страхи у детей. — М., 1986.
50. *Захаров А. И.* Неврозы у детей и подростков. — Л., 1988.

51. *Захаров А. И.* Психотерапия невротиков у детей и подростков. — М., 1982.
52. *Игорев К. Е., Миньковский Г. М.* Семья: Дети: Школа. — М., 1989.
53. *Каган В. Е.* Воспитателю о сексологии. — М., 1991.
54. *Каган В. Е.* Преодоление: неконтактный ребенок в семье. — СПб., 1996.
55. *Ковалев С. В.* Подготовка старшеклассников к семейной жизни: Тесты, опросники, ролевые игры. — М., 1991.
56. *Ковалев С. В.* Психология современной семьи. — М., 1998.
57. *Кроник А. А., Хорошилова Е. Л.* Вы, Мы, Он, Ты, Я: Психология значимых отношений. — М., 1989.
58. *Ле-Шон Э.* Когда ваш ребенок сводит вас с ума. — М., 1990.
59. *Лихих С. С., Петров В. П.* Социально-психологические проблемы семьи. — Л., 1979.
60. *Психологічні аспекти гуманізації освіти / За ред. Г. О. Бала.* — К., 1996.
61. *Ридардсон Р. У.* Силы семейных уз. — СПб., 2000.
62. *Сатир В.* Как строить себя и свою семью. — М., 1992.
63. *Семейная психотерапия при нервных и психических заболеваниях.* — Л., 1978.
64. *Семиченко В. А., Заслуженюк В. С.* Мистецтво взаєморозуміння: Психологія та педагогіка сімейного спілкування. — К., 1998.
65. *Семья в психологической консультации: Опыт и проблемы психологического консультирования / Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина.* — М., 1988.
66. *Торохтий В. С.* Психологическое здоровье семьи и пути его изучения. — Вестн. психосоц. и коррекц.-реабилитационной работы. — 1996. — № 3, 4; 1997. — № 4.
67. *Чорна К. І.* Патріотизм — духовна цінність молодих громадян України (Цінності освіти і виховання). — К., 1997.
68. *Чудновский В. Е.* Нравственная устойчивость личности. — М., 1981.
69. *Эйдемиллер А. Г.* Семейная системная когнитивно-поведенческая психотерапия. — Л., 1973.
70. *Эйдемиллер Э. Г., Юстицкий В. В.* Анализ семейных отношений у подростков. — Л., 1983.
71. *Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция / В. В. Лебединский и др.* — М., 1990.
72. *Этика и психология семейной жизни / Под ред. Н. Г. Юркевича.* — Минск, 1989.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Робота психолога з батьками”	3
Зміст дисципліни “Робота психолога з батьками”	4
Плани семінарських занять.....	9
Вказівки до виконання контрольної роботи	13
Теми контрольних робіт.....	13
Питання для самоконтролю.....	14
Список літератури	16

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4061

Підп. до друку 07.05.09. Формат 60x84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротативний трафаретний.

Ум. друк. арк 1,16. Обл.-вид. арк. 1,05. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*